

Некролог

Obituary

Антон Іванович МУХА
(6 січня 1928 – 19 липня 2008)

19 липня 2008 року на вісімдесят першому році життя відійшов у вічність видатний український учений-музикознавець, композитор, педагог, публіцист та громадський діяч Антон Іванович Муха. Ця сумна подія забрала від нас дорогу людину, вірного товариша, доброзичливого колегу, доброго радника й мудрого наставника, а разом із ним і часточку історії нашої культури, одним із літописців якої він був.

Нелегко стелився життєвий шлях Антона Мухи. Народився він на далекому Алтаї в сім'ї українських селян-трудівників, які подалися до Сибіру шукати кращої долі. Там у чужому, хоч і привітному краю пройшли дитячі роки Антона, там він пішов до школи, зацікавився літературою, музикою, грою в шахи, самотужки навчився грати на гармонії, там уперше зіштовхнувся із суворими реаліями життя.

На початку 1941 року його численна родина повернулася в рідне Білопільля. Здавало-

ся, все нарешті налагодиться, але світлі надії перервала війна. Попри всі труднощі Антон прагнув до знань – він поступово вивчив ноти, почав грати на акордеоні та фортепіано, став музикантом шкільного оркестру, брав участь в обласних та республіканських олімпіадах.

1947 року талановитого юнака зарахували на перший курс композиторського факультету Київської консерваторії. Навчався у М. Вілінського, Б. Лятошинського, Ф. Аєрової, Р. Круглої. Завдяки самовідданості й величезному творчому запалові, долаючи голод і холод, перемагаючи життєві незгоди, А. Муха 1952 року закінчив консерваторію з відзнакою. Його дипломною роботою став Концерт для скрипки з оркестром.

Уже на студентській лаві Антон Іванович пробував свої сили в музикознавчій роботі й регулярно відвідував студентське наукове товариство. А підсумком його аспірантського курсу стали чотиричастинна Симфонія та

дисертаційна праця “До питання про програманість у музиці”.

Від 1956 року Антон Іванович Муха – музичний редактор молоді Київської студії телебачення. 1958 року талановитого композитора було обрано старшим референтом Спілки композиторів України (1959 його прийняли до її складу). Молодий музикант багато й плідно працює: з’являються його твори для симфонічного та оркестру народних інструментів, балетні й танцювальні композиції, інструментальні мініатюри, опрацювання народних пісень, музика до театральних вистав, радіо- й телепередач, кінофільмів і мультфільмів, твори педагогічного репертуару, а також музикознавчі дослідження.

1962 року Антон Іванович Муха став молодшим науковим співробітником відділу музики і театру Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. Тут 1966 року захистив оновлену й значно розширену дисертацію. Увесь подальший життєвий і творчий шлях Антона Мухи пов’язаний із цією науковою установою, якій він віддав понад половину свого життя. 1973 року він став старшим науковим співробітником, 1982 – доктором мистецтвознавства, 1991 – провідним науковим співробітником. Від 1993-го він – професор, а впродовж 2000–2004 років Антон Іванович очолював роботу відділу музикознавства. До останнього подиху А. Муха залишався в наукових лавах ІМФЕ – був професором-консультантом і одним з основних авторів усіх планових тем та видань, здійснюваних відділом музикознавства, членом спеціалізованих учених рад для захисту дисертацій. У стінах рідного Інституту Антон Іванович випустив у світ усі свої “бестселери” – “Принцип програмності в музиці” (1966), “Симфонічний оркестр і його інструменти” (1967), “Музиканти сміються” (1968, 1969, 1970, 1972), чотири видання довідника про членів Спілки композиторів України (1968, 1973, 1978, 1984), “Весёлый камертон” (1975, 1976, 1981), “Процесс композиторского творчества” (1979), “Країна симфонія” (1988), “Композитори світу в їх зв’язках з Україною” (2000), “Композитори України та української діаспори” (2004). Він був одним з авторів та редактором багатомної академічної “Історії української музики” й “Української музичної енциклопедії”. За багаторічну й плідну працю його було

вшановано Премією ім. М. В. Лисенка, нагороджено медалями й відзнаками. Численні статті Антона Івановича Мухи було надруковано в колективних монографіях і наукових збірниках, у довідково-енциклопедичних і словникових виданнях, газетах і журналах, альманахах і календарях, нотних виданнях.

У стінах Академії наук України Антон Іванович Муха створив справжню наукову школу сучасного музикознавства – він був науковим керівником семи кандидатських та науковим консультантом двох докторських дисертацій. Слово Антона Івановича завжди мало велику вагу в музичному співтоваристві, тому й не дивно, що він виступив опонентом на захистах 59 дисертацій, був рецензентом семи десятків наукових праць, передусім дисертаційних, підготував відгуки на понад три десятки авторефератів дисертацій, прорецензував 19 наукових книг, був науковим редактором десяти книжкових видань...

Коло його наукових інтересів було справді величезним і всеосяжним. Він часто брався за, здавалося б, невдячну, марудну й безнадійну роботу – і виходив переможцем. Усі його починання були на диво успішними й плідними. До останнього подиху він не полишав улюбленої справи – наукової праці. Ще за кілька годин до трагічної хвилини, коли урвалася життєва нитка, Антон Іванович редагував тексти своїх статей до “Української музичної енциклопедії” та “Історії української музики”, осмислював плани майбутніх досліджень.

На жаль, ще не вийшла друком упорядкована й відредагована ним збірка “Українська музика у зв’язках із музичними культурами країн світу”, а колеги не встигли видати підготовану ювілейну збірку на честь 80-літнього ювілею науковця.

Антон Іванович пішов від нас, залишивши багато незавершених праць. Ніби осиротіли його колеги й побратими по композиторському перу, сумно завмерли улюблені шахові фігури, не чути в академічних кабінетах його тихого голосу та влучного дотепу. Але ідеї цього талановитого науковця живуть у свідомості послідовників та учнів – а це найважливіший результат усього його життя. Антон Іванович Муха житиме в наших серцях, наших думках, наших працях.

Б. Сюта.

*Співробітники ІМФЕ
ім. М. Т. Рильського НАН України*